

GOSPODARSKI LIST

Glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Viljem Dominko.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pōli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 5.

V Gorici 31. maja 1893.

Leto XII.

Društvene zadeve.

Iz seje glavnega odbora dne 31. maja 1893

Predsednik, nj. e. grof *Coronini* predlaga, naj se za leto 1894 naprosijo naslednje državne podpore:

1. Za izdajanje društvenih glasil gl. 1000:—
2. Za pospeševanje sviloreje in sicer v namen, da se bodo mogli podeljevati štipendiji obiskovalcem svilorejskega pouka na tukajšnjem kmetijsko-kemičnem poskušališči in pa nagrade preiskovalcem svilodnega semena „ 600:—
3. Za nabiranje in sestavljanje statistike kmetijskih pridelkov „ 250:—
4. Za zboljšanje govejih pasem „ 5000:—
5. Za podpore sirarskim društvom „ 600:—
6. Za zboljševanje travnikov „ 100:—
7. Za pospeševanje murboreje, v kateri namen bi se brezplačno delila drevesca in pa podeljevale nagrade za murbine drevesnice „ 600:—

8. Za podpore vinarskim društvom	”	600:—
9. Za zboljšanje sadjereje	”	500:—
10. Za napravo američanskih trtnic	”	2.000:—
11. Za poskušnje, kako se gnoji po programih dunajskega društva za poljska poskuševališča	”	300:—
12. Za upravne stroške	”	200:—
13. Za praktičnega potovalnega učitelja, kateri bi imel obiskovati sirarnice in mlekarnice na Tolminskem in na Bolškem ter poučevati, kako se pravilno izdelujeta maslo in sir	”	200:—
14. Za poskušnje z obdelovanjem hmelja v nižih legah tolminskega okraja n. pr. v Čiginju, Volčah, Polubinju, Doljah, Gabrijah, na Kamnem, ob Idriji i. t. d.	”	100:—
15. Za podeljevanje malih podpor tistim kmetovalcem, kateri bi hoteli obiskovati poučne tečaje o cepljenji američanskih trt na enem ali drugem oddelku tukajšnje dež. kmetijske šole	”	200:—
16. Da se bo mogel najeti magazin blizu društvenega urada za hranenje žvepla, bakrenega vitrijola in drugega kmetijskega blaga, katero se skupno naroča na račun naših kmetovalcev	”	200:—

Odbor je sprejemši te predloge naročil predsedništvu, naj jih poda vis. c. k. kmetijskemu ministerstvu.

Predsednik omenja, da so se vsako leto s posebno okrožnico pozivljali svilorejci po deželi, naj se za preiskavo svilodnega semena oglasijo pri voditeljih svilorejskih postaj in pri učencih tukajšnjega kmetijsko-kemičnega poskuševališča, kateri so prejeli od kmetijskega društva potrebno pripravo za mikroskopične preiskave ter imajo nalog, da preiskujejo brezplačno seme takim svilorejcem, kateri ne morejo plačevati predpisanih pristojbin.

Za ta opravila pa se podeljujejo preiskovalcem primerne nagrade iz zaloga za svilorejo.

Leta 1891. in 1892. pa se je denar tega zaloga z ministerstvenim dovoljenjem porabil za kmetijsko in gozdarsko razstavo, in zato se niso mogle podeliti nagrade preiskovalcem.

Zdaj pa so vsled predsedništvenega vabila podali svoja poročila o preiskavah, ki so jih v letih 1891, 1892 in 1893 brezplačno naredili. Iz teh poročil je videti, da je bilo vsega skupe preiskovanih 1522 uzorcev svilodnega semena, in sicer je leta 1891. šest preiskovalcev pregledalo 326 uzorcev, l. 1892. — 9 preiskovalcev 476 uzorcev in leta 1893. — 12 preiskovalcev 722 uzorcev.

Odbor sklene na to, da se imajo preiskovalcem tudi za ta leta podeliti primerne nagrade.

Dalje poroča predsednik, da je kmetijsko ministerstvo podelilo za tekoče leto 100 gld. podpore za zboljšanje travnikov, 100 gld. za upravne stroške zadevajoče porabo državnih podpor, 300 gld. za murborejo, 200 gld. pa je obljubilo za poskušnje z raznimi gnojili, 200 gld. vinarskim društvom in 3000 gld. za zboljšanje govejih plemen.

Zadnja podpora porabi se letos za nakup bikov Friburškega plemena, ker je na vrsti deželna ravan, da se oskrbi z novimi plemenjaki,

Ker je visoko ministerstvo letos povekšalo dotično podporo za 500 gld., izrazilo mu je predsedništvo najtoplejo zahvalo. Glavni odbor pridruži se tej zahvali.

Vsled prošnje dornberskega vinarskega društva za 300 gld. podpore, da zboljša društveni vinograd in priskrbi ameriansko trtnico ter se tako pripravi, da bo moglo dostojno obhajati 25 letnico svojega obstoja, naroči odbor predsedništvu, naj prosi ministerstvo dovoljenja, da sme podeliti dornberskemu vinarskemu društvu onih 200 gld., katere ima na razpolago za take namene.

Volčanski občini se vsled njene prošnje dovoli 100 gld. podpore za zboljšanje travnikov.

Glavni odbor jemlje na znanje poročilo, da je bilo letošnje pomlad po društvenem uradu naročenih 100.000 kilogramov bakrenega vitrijola, ki se je razdelil med 526 naročnikov tako le:

261 naročnikov	je uzelo od	10 do	50 kilogr.
105	" " " "	51	100 "
47	" " " "	101	200 "
47	" " " "	201	300 "
12	" " " "	301	400 "

12	"	"	"	"	401	"	500	"
26	"	"	"	"	501	"	1000	"
10	"	"	"	"	1001	"	2000	"
6	"	"	"	"	2001	"	4500	"

Žvepla se je naročilo za 159 naročnikov 35.000 kilogramov. Ti uspehi so jako povoljni in kažejo razumnost in marljivost naših trtorejcev.

Slednjič je sklenil odbor, podpirati prošnjo naših prekmorskih ribičev, podano v namen, da bi se prepovedalo sardele in sardone loviti z neko mrežo, katero imenujejo „Melaide“, ker se po njej godi velika škoda. Naprositi se ima namreč kmetijsko ministerstvo, da bi to vlogo priporočilo kupčijskemu ministerstvu za ugodno rešitev.

Kot novega uda je odbor sprejel gospoda grofa Ludvika Thurn-Valsassina c. in kr. nadporočnika pri konjkih in posestnika v Gorici.

S tem je končala seja

POROČILO

o 6. vprašanji na programu IV. avstrijskega vinarskega kongresa.

(konec)

Opiraje se na to, kar sem opomnil poprej, mislim, da bi bilo umestno, ako bi trtorejcem na Goriškem sledeče priporočal :

1. Naj bi se zemljišča krog Gabrij, Šmarij, Štijaka in Sela, kakor tudi v družih okuženih krajih, posadila z naravnost rodečimi amerikanskimi trtami.

2. Naj bi se novi vinogradi, tudi v neokuženih krajih, posadili mesto z evropejskimi trtami, katere bi mrčes pozneje tako uničil, z naravnost rodečimi amerikanskimi trtami.

3. V vsakej vinorodnej kronovini naj bi se skušalo s pomočjo nadzorovanja po c. k. kmetijski družbi in z dovoljnimi podporami

od strani c. k. vlade, ustanoviti male trtnice za izgojo različnih divjakov američanskih trt, katere so odporne, ter naj bi se jih z ozirom na tukajšnje obnebe in sposobnost za različne zemlje pre-skušalo, ter naj bi se skrbelo za dovoljni poduk, ter čajalo prednost takim cepičem, kateri izvirajo od trt, koje so se pred kratkim uvedle v naše kraje in so se pokazale kot najboljše.

4. Za napravo črnih vin držati bi se morali Jacquez in Othello, za napravo belih pa Cunningham ali pa Noah, katere so se pokazale do sedaj kot najboljše naravnost rodeče američanske trte; dalje naj bi se držali pri napravi vin skušenj, katere so se dosedaj pokazale kot dobre in posluževali naj bi se onih malih sredstev, o katerih smo govorili poprej.

Vodja Roesler. se je izrazil, opiraje se na lastne skušnje, za potrjenje poročevalčevega predloga in gorko priporočal kongresu, naj bi tudi ga vsprejel.

Temu je ugovarjal strokovnjak g. I. Ursič iz Trsta in se skliceval na lastne skušnje, katere si je pridobil v Istri, ter zanikoval je ono hvalisanje in cenjenost, ter pravi, da na podlagi skušenj jih tudi ne more priporočati. G. Ursič je poudarjal, da je odločno izraziti se, če je zasajati take američanske trte v uže okuženem ali v takem kraju, kjer uši še ni. V slednjem slučaju posreči se vse bolje in s tem razjasnijo se nekateri podatki v ugovoru, namreč o rodovitnosti in uspevanji američanskih trt; kjer pa uši ni, ni mogoče pravih skušenj in tudi ni mogoče reči, da bode prav isto pričakovati v okuženih krajih. On je zato, da se odporne američanske trte požlabnijo z evropskimi cepiči in predlaga, da naj se mesto 1. in 2. točke poročevalca sprejme sledeče:

„Kongres ne more priporočati, da bi se v okuženih krajih zasajale neposredno rodeče američanske trte, ampak le posreduo rodeče ali one, koje služijo našim kot odporne podlage“.

Potem je nastala dolga debata in mnogo kongresistov je prijelo besedo ter se izrazilo, da je z ozirom na lastne skušnje tega mnjenja, da se izreče deloma za predlog poročevalca, deloma proti; nekateri so pa omahovali in se izrazili, da odgovora na to vprašanje ni še mogoče odločno izreči.

Ko je hotel predsednik, da se za ugovor g. Ursič-a najprvo glasuje, povzame besedo podpredsednik g. dr. W. Rodler, ter pojasni sledeče:

„Gledé na moje in mojih somišljenikov mnenje, da je gledé teh vprašanj, koje zadevajo Primorsko, nemogoče, da bi iz drugih krajev došli udje kongresa toliko vedeli o razmerah in zamogli izreči pravo rzsodbo, zato bi želeli, da se glazovanje za predlog g. dr. Levija opusti.

Zato je bil predsednik primoran, določiti število glasov za ugovor g. Ursič-a in sicer onih za in proti. Rezultat je bil sledeč:

21 glasov je bilo za g. Ursič-a in 8 proti, s tem je bil predlog g. Ursič-a sprejet, nasprotno ovrgli ste se pa 1 in 2 točka predloga g. dr. Levi-ja.

Točka 3 se je enoglasno sprejela.

Točka 4 v predlogu g. dr. Levi-ja, ovržena je bila prav tako, ker ste odpadli točka 1 in 2.

Oskrbavanje konj za delo.

Nekateri skrbé za konje, katere rabijo za delo, premalo, drugi storijo pa še preveč za nje. Tako je hlev na primer po zimi pregorak, da se konji v njem celó poté in zapustivši hlev, se kmalu prehladijo, zdravljenje stane pa veliko časa in mnogo denara. Ako smo napravili v konjskem hlevu odduškov po potrebi, potem lahko uravnamo temperaturo z odpiranjem in zapiranjem odduškov.

Če so se konji kljub temu v hlevu spotili in jih mislimo napreči, tedaj drgnimo jih poprej sé slamo tako, da bodo popolnem suhi; isto moramo storiti, ako jih pripeljemo od dela, so se tedaj spotili in jih hočemo privezati v hlev. Če morajo konji med nakladanjem voza čakati na prostem, takrat ogrnimo jih z močnimi konjskimi odejami. Nikar pa ne odevajmo konj po zimi pri delu, ker pod odejo bi se spotili in stoječi na prostem potem prehladili. Ako so se konji na dežju znočili, drgnimo jih, ko smo jih pripeljali v hlev, tako dolgo se slamo, da se posuše in pokrijmo jih z odejo, ker drugače dobé prav lahko trganje po životu.

Navedena pravila so sploh znana in bilo bi skoraj odveč, ako bi jih tu še posebej navajal, vendar dobiti je še takih konjerejcev,

kateri to sebi v škodo opuščajo, tako, da jih treba, še vedno opominjati. Kdo ni že večkrat zapazil, kako dolgo stojé spotjeni konji pred gostilnicami in čakajo na gospodarjevo milost, da se gospodar dobre kapljice do dobrega napije in v gostilnici s prijatelji modruje; pusti ga, ker nadeja se, da kmalo pojde dalje, ga celo pozabi ali pa iz skoposti konju ne privoščí, da bi še on zajedel 10 kr. sena. To ni nikak red, in če pred gostilno vidiš konja, prašaj čegav je, da boš poznal konjederca! Sam gre za peč in k jedilu — a konjčce potrpi — toliko se nam smili uboga žival!

Tudi način krmljenja in vrsta krme upljiva na konja. Potem ko smo konja spregli in pripeljali v hlev, damo mu lahko krme, le tedaj pa, če ni konj prevroč. Zelo je škodljivo, ako konja, ko pride opoldne z dela, ne slečemo in oblečenega privežemo v hlevu; to je le lenoba in trpinčenje živali.

Najbolja krepilna krma za konje je oves in sicer ni dvomiti, le paziti moramo, če ga konj tudi res probavi. Stari konji probavijo ga le težko, takrat smo primorani, da ga zmečkamo ali raztrgamo. Za ovsem je bob najbolj krepilna krma; konjem pokladamo namočenega ali pa zdrobljenega pomešanega med rezanico ali oves.

V nadomeščanje ovsu vzamemo tudi lahko za polovico razmečkane koruze, katera pa stori konja manj krepkega in mu ne da trajne moči, konj bo pa debel in zalit, bo bolj mrtev in se rad poti.

Tursica je izmed vsega zrnja najboljše nadomestilo za oves. Ko spomladi konji dlako menjajo, storimo prav, ako jim pomešamo med drugo zrnje tudi nekoliko lanenega semena. Tudi oljate preše je dobro namočiti in jim dati, da omako pijejo. Če se konj polagoma goli, odstranimo mu dlako najlaže, če ga ostrižemo, potem moramo pa biti previdni, da se konj ne prehladi. Razen tega storimo prav, ako hočemo, da bo konj za delo dober, če mu pokladamo vedno enakošne krme.

Moč, katera je potrebna pri delu v mišicah, mora biti že poprej v konju, preden gre na delo. Še manj se krepí konj, ako ga pustimo, da leži dalj časa v hlevu brez dela; tako dobi le mnogo mesa in masti, mišice postanejo lene, in če pride konj na delo, ni več zato, poti se, poloti se ga kolika in bolezen v bezgavkah.

Pri velikih posestnikih in malih se to redkoma dogaja, kajti oni drže se večinoma pravila, da je v hlevu le toliko konj, kolikor jih je neobhodno potreba, da polje pravilno obdelajo. Treba je pa

tudi takrat pravega dela in enake krme vselej. Večkrat je krma le slabo seno, nikar pa še zrnjé. Debeli konji so sicer lepi, a pri težkem delu niso vstrajni.

K oskrbavanju konj spada tudi oskrbavanje kopit. Da bo kopito zdravo, treba da je snažno in da stoji konj na suhem. To napako opazimo velikokrat. Kakor pride konj ves umazan v hlev, tako peljejo ga nekateri dva ali tri dni pozneje zopet z vsemi umazanimi kopiti iz hleva — saj če hodiš bos in poznaš količkaj snage, umiješ si noge, preden greš k počitku — operi tudi konju noge ali kopita, ko pride z dela, saj treba zato le malo časa — nikar se ne bo treba drugim posmehavati za ubogo žival' jo, kacega gospodarja ima, da jo je pripravil na kruljevost.

Ne stavi konja v hlev, v katerem mora stati s kopiti v scalnici, to pokvari mu kopita.

Nekateri mažejo kopita; ako kopito poprej osnažimo do dobrega in pustimo, ko smo ga oprali, da se posuši in ga z mastjo namažemo, bode to koristilo, nikar pa ne mažimo kopit kar po vrh blata in prahu, posebno pa ne s črnilom za čevlje ali se sajami, ker to razsuši kopito, da postane krhko ter poka.

Pravilno podkovanje odvisi pa od kovaške urnosti. Žalibog se pa na to le malo pazi in nekateri kovači delajo s kopitom tako, kakor slab čevljar s razločkom pa, da tukaj ne nabija podkve na kopito, ampak kopito v podkev. Pili ti in prižiga z žarečim železom, da se Bogu smili, tako da če prideš v vas, lahko precej dobiš kovača, samo da slediš za smrdom. Ne dela ti podkev po kopitu, ampak kopito po podkvi. Dokler ne dobimo mesto slabih kovačev pravih izkušenih v naše kraje, storimo veliko bolje, ako bomo hodili z nepodkovanimi konji na njivo. Na Ogrskem v nekaterih krajih podkovajo le konje, kateri morajo voziti po trdih cestah in po mestu, konji za obdelavanje polja pa niso podkovani. Če bi nekateri kovači ne podkovali, prihranili bi marsiktero vnetje konjskega kopita. — Konj naj bo vselej pravilno podkovan, ker drugače mu s podkvo bolj škodujemo nego koristimo. Nikar pa tudi ne puščajmo podkvi, čeprav so še dobre, na kopitu, ampak dajmo kopito od časa do časa podrezati in podkev nekoliko popraviti ter zopet pribiti.

Ko konje kupujemo, moramo tudi paziti. Večina konj za prodaj je bila pitana v hlevu in tako za prodaj pripravljena, zato bode treba, da take kupljene konje le polagoma privadimo na krmo in

težka dela, dokler ne izgube preobile masti in so se mišice za delo utrdile. Mlade konje, katere kupimo in so se poprej pasli, orkrbavati moramo prav tako; pozabiti pa nikar ne smemo, da je oves najglavnejša krma za mlade konje, če hočemo, da bodo krepki in dobri za delo. Svariti moramo tudi in priporočati, da naj se konj nikar prezgodaj ne porabi za delo in sicer do tedaj ne, dokler niso popolnem dorastli; pomisliti moramo, da mnogokrat doraste še le v petem, da celo še le v šestem letu. Hočemo porabiti konja po dopolnjenem tretjem letu, potem ne smemo pozabiti na doraslost. Če ni konj še dovolj dorastel, potem pustimo ga raje še. Najbolje ga pa potem lahko priučimo na delo, ako smo ga spuščali, dokler je bil še žebe, da je na prostem tekal okrog. Tako odgojenemu žebetu ne bo oprava nevšečna in stopalo bo varnejše nego žebe, katero je bilo ves čas v hlevu.

Hočemo porabiti 3 letno žebe za delo, potem stori gospodar najbolje, da vzame sam v roko in ga ne da neumnemu hlapcu, takemu, kateri ne zna pravilno ravnati s konji, ter nima potrpljenja in izurjivosti.

Sploh ni vsak za to, da bi učil mladega konja, in najmanj doseže neusmiljen in nepotrpežljiv človek.

Smo mladega konja toliko naučili, da v družbi s starim konjem lahko dela, potem ne pustimo ga delati več nego pol dneva in sicer naložimo mu tudi takrat le lahka dela.

Pametne rabe in pravega čuvanja potrebuje celi dve leti t. j. od tretjega do petega leta, če nočemo s trudom prirejeno živinče prezgodaj pohabiti in porabiti. Vsakteri, koji je to zanemarjal ali opuščal, naj se vsaj teh pravil poprime, katera sem mu navedel sedaj in se drži potem še natančneje, ko glavnejše spolni.

Kmet.

Zgubljanje zaroda pri živalih.

Največkrat zvržejo krave, za njimi ovce in kobile, redko pa sviuje. Navadno zvržejo krave v 6. ali 8. mesecu brejosti, ovce v 4. mesecu in kobile v 10. mesecu. Lahko zvržejo pa o vsakem času.

Da živinče zvrže, so uzroki lahko prav različni; živinče zvrže lahko, kadar preobilo je in prenapeto dela, ko je brejo, radi togote in bolezní, pa tudi radi zdravil, to je dristil, katere smo mu dali. Časih se moramo prav čuditi, ko zapazimo, da v nekaterih hlevih krave kar redno zvržejo in ko so zopet breje, zgodi se zopet tako; druge krave pa nikdar ne zvržejo, da si so v hlevu pod enakimi okoliščinami in smo jih morda pred kratkem nakupili.

Vstrajnost, to je, da živinče zarod obdrži, odvisi od načina izgoje in gibanja; če je izgoja slaba, gibanja preveč, krmenje preobilo, ko je živina breja, potem zadostuje le malo, da živina zvrže.

Zelo hudo zadene živinorejca, ako več živinčet zvrže in se to ponavlja. Kaj enacegn ne izvira le od nalezljivega zvrženja, ampak uzroki so lahko tudi drugi, tako da postane potem res nalezljivo. Teško nam je trpeti zgubo mladih in mleka in še hujše je potem, če se živinče zraven tega še otrebíti ne more, boleha dalj časa in se več ne vbreji.

To zaprečimo, ako skrbimo, da odvrčamo vse, kar bi to pro-uzročevalo.

Tlak, na katerem stoji živina, naj ne visi preveč nazaj in naj ne bo pregladek, prostora naj bo dovolj, ležišče naj bo mehko in snažno, da živina lahko mirno počiva. Posebno po leti spirajno jarek za odtekanje gnojnice vsak dan z vodo; vselej pa ravnajmo z živino previdno in prizanesljivo — nikar jo ne pretepajmo, posebno pa po trebuhu ne. Krme dajmo jej sicer dovolj, nikar pa preveč in sicer tudi ne težko prebavljive, katera jo potem napenja. Take krme ne smemo pokladati živali, posebno tedaj, ko je žival v drugi polovici brejosti, ampak celo priporočamo, naj se ona muožina krme poklada živali 3 do 4 krat, da ne bo preveč napolujena.

Sploh pa pazimo, da jej ne premenimo klaje kar nakrat, ampak privadimo jo polagoma na drugo klajo.

Najbolje je, če se breje živali gibajo in to je zelo važno; zato storimo prav, ako jih spuščamo na pašo. V prvi polovici brejosti porabimo kobile prav lahko za delo in sicer prav tako, kakor tedaj, ko niso breje; bolj pa moramo paziti v drugi polovici brejosti.

Če je treba počasi vleči, kar je večinoma pri malih kmetijah, potem lahko rabimo kobile, tudi ko je že visoko breja, paziti moramo pa, da jo preveč ne prepasamo in da jo tudi naprežemo tako, da je krmilo ne udarja po trebuhu. Zadnje 2—4 mesece ne smemo

jo rabiti več za delo in pustimo jo v zato ograjenem prostoru v hlevu, da se prosto giblje.

Če zvrže živina v hlevu večkrat, potem moramo skrbno paziti in preiskati, kaj je uzrok temu, čeprav nam bo težavno določiti ga. Ko smo pozvedeli uzrok, potem lahko pomagamo, ker potem nam treba samo pomagati in odvrniti pozneje vse, kar bi zamoglo škodovati. Ako več živalij zaporedoma zvrže, potem je bolezen kužna.

Ako smo pa spoznali, da je šibkost ali preobila debelost ali pa le slaba lastnost nekaterih plemen, da rade zvržejo, potem nam v slednjem slučaju ni mogoče drugače pomagati, kakor da tako živino prodamo in kupimo drugo. Ako se nam ni posrečilo dobiti uzroka, zakaj je živina zvrгла, potem skušajmo, da zboljšamo v prvi vrsti kri, zato poskušajmo in dajmo dvakrat na dan po pol žličice prahu železnega vitrijola; toda raztopiti ga moramo poprej v omaki, katero dajamo živini. To sredstvo se je že večkrat dobro sponeslo.

Kmet.

Oskrbavanje mladih prešičkov.

Ko so se prešički zvalili, delajo ne poredkoma marsikomu preglavico in mnogokrat mu tudi celo poginejo. Kadar je svinja vrgla in so mladiči, kakor tudi starka zdravi, potem moramo skrbeti, ne samo za to, da jih dobro krmimo, ampak tudi pazno varovati, da jih starka ne zmasti. Mnogi imajo navado, da izdirajo mladim prešičkom ostre špičaste zobe, s katerimi bi drugače mučili starko, vsled česar bi jih ne pustila sesati, ali pa bi se lahko tako raztogotila nad njimi, da bi bili v veliki nevarnosti. Iztrgati mladičem ostre, špičaste zobe, je toraj prav dobro delo. Ko zobove izdiramo, ne smemo to delati nikakor blizo starke, ker, ko bi starka slišala krik mladičev, bi se razsrdila, ter pričela bi lahko divjati in mladiči bi bili v nevarnosti.

Sploh moramo pa natanjko skrbeti, da ima svinja popolen mir, ko ima vreči.

Da svinja prešičkov ne zmasti, priskrbimo lahko na razne načine. Nikar ne nastiljajmo s predolgo slamo, ker mladiči se radi pokrivajo; zavili bi se v dolgo slamo in kedar bi se starka vlegla, zmastila bi jih prav lahko, ker bi ne mogli z lepa uiti. Najbolje, da slamo razrežemo ali pa natrosimo le žaganja, da leži na suhem. Prav storimo, ako napravimo ob zidu pregrajo iz močnih drogov, kateri naj bodo kacih 20 cm. visoki od tal. Na vrhu naredimo nekako mrežo s koli tako, da bodo drug od drugega zopet kacih 20 cm. oddaljeni. Prešički se potem lahko, ko jim preti nevarnost, poskrijejo. Mnogi ločijo mlade, ko je svinja vrgla, in jig shranijo v kak zaboj, zato da jih prenesejo lahko kje, kjer je bolj toplo.

To je pa le po zimi na pravem mestu, ako nimamo gorkega govejega hleva; ker spuščati moramo mladiče pravočasno k starki, da se nasesajo in jih potem zopet skrbno shraniti, kar je pa zamudno in ne redko krat celo nevarno, namreč tedaj, ko jih pravočasno ne spuščamo k starki, mleko bi ostalo in čakalo predolgo v sescih. Najbolj naravno in najmanj nevarno je, če pustimo prešičke pri starki; le tedaj, ko je starka hudobna, ali pa je hlev mrzel, ločimo jih od starke.

Ko starka doji, krmimo jo obilo in dobro, da bo imela dovolj mleka za mladiče, ker ti so v prvih tednih navezani le na mleko.

Nikar pa ne pokladajmo starki kisle krme, ko doji, ker mladiči dobé drisko in poerkajo. Najbolje, da pokladamo tolčeno mleko, krompir, razdrobljen ječmen, otrobe i. t. d., to je najboljša krma za doječo svinjo. Pa 3—4 tednih poskušajo že mladi jesti krmo, katero smo dali starki, kar je velike koristi, ker tako se sami polagoma odstavijo in privadijo krmi. Kdor noče škode, naj skrbi sedaj, da bode krma prav dobra.

Kedaj je prešičke odstaviti, določi vselej daljna poraba. Ako jih mislimo prodati na trgu, potem odstavimo jih, ko so stari 4—5 tednov, če jih mislimo pa obdržati za pleme, potem pustimo, naj sesajo 7—8 tednov. Mladiči bodo krepki in čvrsti in tudi za rejo veliko boljši, kakor tedaj, ko smo jih odstavili prezgodaj.

Dobro je, če jih spuščamo, ko so dnevi topli, na prosto; razvijali se bodo prav krepko, kar je posebno važno pri onih, katere mislimo porabiti za pleme. Prešiče, katere smo odločili za pleme, moramo pogostoma puščati na prosto; mladiči se krepé v kosteh

in mišicah, starim se ukrepé pa kosti, ter nosijo laže težko truplo. Snaga v koritu in hlevu odvrne marsiktero nevarnost, obvaruje jih boleznij in prešički bodo krepki in zdravi.

Š. l.

RAZNE REČI

za gospodarstvo in gospodinjstvo.

Pridelano vino v Italiji. — Po poročilu italijanskega ministerstva in podatkih, katere je objavila „Gazetta ufficiale,“ pridelale so leta 1892. posamezne pokrajne, italijanskega kraljestva poprečno naslednje množine vina.

Piemont	2.920,100 hl.
Lombardija	920,000 „
Benečija	858,000 „
Ligurija	294,900 „
Emilija	3.459,800 „
Marka in Umbrija	3.376,000 „
Toskana	3.464,500 „
Lacija	1.261,200 „
Adrijanski južni del	7.051,400 „
Srednjega morja južni del	4.775,900 „
Sicilija	4.186,900 „
Sardinija	786,300 „
	33.365,600 hl.

* * *

Razkuževanje živinskih hlevov. — Imamo sicer različna sredstva za razkuževanje, omeniti hočemo pa tu tako, katero dobi kmetovalec za nekaj novcev povsod, in to je žveplo.

Vsaj štirikrat v letu bi morali živinske hleve z žveplom razkužiti. Ravnati pa je tako :

Živino ženi iz hleva; v sredo hleva postavi staro kozico; v njo naloži nekaj smolnatih trščic in na nje kosove žvepla. Za ku- bični meter prostora zadostuje 3—5 gramov; 1/4 kg. porabiš za večji hlev. Smolovino prižgi, okna in vrata zapri in pri tem pazi, da ni blizo gorečega žvepla nič vneumljivega.

Čez 3 ali 4 ure odpri hlev, prezračuj ga 2 uri in ženi živino zopet notri. Na ta način obvaruješ svojo živino marsikatero bolezn, ki nastane po gljivah, posebno pa hlevske kuge.

* *

Karbolinej v zeljniku. — Kadar si posadil v zeljnik salato, zelje, karfjol, kapus in drugo zelenjavo, potem vzemi posodo s karbolinejem in spusti nekoliko kapljic te tekočine v zemljo med posamezne rastline, kar lahko ponoviš čez 2 do 4 dni ali pa po dežju. S tem ne odženeš le škodljivih bramorjev, krtic, rovk, krtov, ampak ves zeljnik ostane mnogo bolj čist in prost vsakovrstnega mrčesa. Paziti pa moraš, da ne pride karbolinej na rastline, kajti rastlina potem ali popolnoma usahne ali pa usahnejo samo zadeti deli. Tudi miši, podgane, mravlje in druge živalice preženeš s karbolinejem.

* *

Kainit, sredstvo zoper polže. — Kakor poroča „Erfurter-Illustr. Gart.-Zttg.“ potrosil je kmet v Westerwald-u, ozimino, katero so mu njivski polži jeseni vso požrli, s kainitom. Dva dni potem, ko je potrosil žito s kainitom, ni bilo polžev več.

* *

Impregniranje trtnih kolcev. — Način impregniranja kolcev za trte, katerega se z uspehom poslužujejo na Ogrskem, je sledeči: 0.5 odstotkov bakrenega vitrijola raztopé v vreli vodi; ko se raztaplja, pa vedno pridno mešavajo, potem vlijejo raztopljino v kak čeber (1/2 kg. na 5 kl. vode) Na to vtaknejo le dobro presušene kolce povprečno 5 cm. globoko v raztopljino, kjer ostanejo 10—12 ur. Ta način impregniranja je prav cen in stroški za 100 kolcev

znašajo 50 kr., paladiči so pa tako trpežni, da so še celo po 18—20 letih popolnem rabljivi. Posebno manjšim posestnikom priporočamo ta način omakanja trtnih kolcev.

* *

Nova varijeteta Riparije, Gloire de Boaca. — A. de Boulliers poroča v časopisu „Le Progrés agricole“ o trti izgojeni iz semena trte Riparia Portalis ali Gloire de Montpellier. To trto, katera je bila skrbno izbrana, je vzgojil M. Gout de Bizes, posestnik gradu Boaca. Posebno cenijo krepko raščo te Riparije, debelost lesa in trdé, da presega Riparia Gloire de Boaca, Ripario Portalis, katero so šteli do sedaj kot najboljšo in sicer v tolikej meri, kakor presega Portalis navadno Riparijo. Trdé dalje, da se je trtna uš ne poloti in da se kolči rade vkorenijo, ter da gledé apnenih zemlja ni zbirčna. Če ima nova trta res vse navedene dobre lastnosti, potem je gotovo neprecenljiva; samo posebi se pa razumé, da moramo prepustiti odgovornost pisatelju članka v omenjenem časopisu.

* *

Sredstvo zoper drisko pri teletih. — Driska pri teletih proužroči marsikateremu živinorejcu mnogo skrbi in zato želi marsikateri pozvedeti za dobro sredstvo zoper to. Drisko dobi tele lakko, čeprav si ga dobro oskrbaval; če to zanemarjaš, je slabo in nevarno, da ti celó pogine tele. Nahaja se več sredstev, vendar mnogo jih je, da ne dosežemo ž njimi zaželjenega uspeha, ako je driska močna; težko jih je tudi kot tekočino spraviti v telečji želodček. Sledeče priprosto sredstvo se ni le obneslo, ampak daš ga teletom tudi lažej in brez vse nevarnosti.

Sredstvo je sestavljeno iz enakih delov (po 50 gr.) encijana ali svedreca (Genthiána), pelina, hrastove škorje, kar drobno stolči in pomešaj, potem spravi v steklenico, katero dobro zamaši in hrani na suhem. Ko misliš zdrvilorabiti, vzemi jedilno polno žlico tega praha in pomešaj z eno žlico rženih otrobi v mlačnej vodi, napravi iz tega kroglico in daj tacih, dokler se ne pokaže uspeh 2—3. Teletu da to prav lahko ena oseba. Primi glavo teleta pod pazduho, odpri

mu gobček, vtakni krogeljico globoko v grlo, zatisni mu potem gobček in tišči, dokler kepe ni požrlo in daj mu potem nekoliko vode ali pa kuhanega mleka. Razen tega porabi, če je driska huda, klistiro stanjšanege vkuhanega krompirjevega škroba, kateri primešaj nekaj lanenega olja in vspeh bode gotov.

* * *

Prehod konjske boleznj smrkavosti na človeka. — Na medicinski vseučiliščni kliniki v Königsbergu opazovali so v slednjem času, kako prehaja smrkavost konj tudi na človeka. Pripeljali so hlapca kje, kateri je služil pri nekem kočjažu v Berlinu in katerega konji so imeli smrkavost. Še le leto dni potem, ko je tam pustil službo, pokazala so se na njem znamenja boleznj, levo lice mu je bilo zateklo, levó oko je bilo popolnem vneto in naredile so se mu gnoječe se otekljne za levim ušesom. Pozneje prikazale so se po vsem truplu na raznih mestih. Bolezen je bila sploh kronična, bolnik je rad jedel in počutil se je z ozirom na holezen prav dobro. Ker so pa opazili, da bolnik prav dolgo ne bo ozdravil, sklenili so ga vzeti na dom in sicer je moral potovati pod posebnim nadzorstvom.

Odgovor na prašanje.

Gosp. I. L. v R.: Na Vaše vprašanje, kje je dobiti nožev, gumijevih trakov in rafije za zeleno cepljenje? Vprašano dobite vse v Gorici pri g. Papis-u trgovcu v Raštelju štv. 31.